

פניני הפרשה

מקץ

עלון מס'

1066

שנה כ"ב התשפ"א

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

הקו המנחה

התורה מספרת לנו על חלום פרעה, ועל כך שבחלומו הוא ראה את עצמו "עומד על היאר". ותמוה מה ציון עובדה זו נוגעת לעצם החלום או פתרונו? וכן יש לדקדק בלשון עומד "על" היאור, הרי מתאים יותר לומר על "שפת היאור"?

מבאר רבי ירוחם ממיר זצ"ל כי לכל אדם יש עקרונות המנחים את דרכו בחיים. יש אדם שהולך שבי אחר יצרו ושרירות לבו, קובע את עקרונות חייו על פי גחמותיו, ויש לעומתו אדם נעלה שהולך ע"פ האמת והצדק, דרכו מתנהלים לפי יסודות האמת ולא להפך. זה ההבדל הגדול בין יעקב אבינו לבין פרעה. אמנם גם לפרעה היה אלהים, הוא היאור, אך הוא "עומד על היאור" – הוא קבע את עקרונות האלוהות של היאור שיתאימו לרצונו, כפי שאומר הנביא על פרעה שאמר "לי יאורי ואני עשיתני. וכדרך שאומרים העולם "כל אחד והאמת שלו". לעומתו יעקב אבינו כתוב בו "והנה ה' נצב עליו". הוא ביטל עצמו לתורת ה' ולרצון ה', ויעקב שהיה במדת האמת, ככתוב "תתן אמת ליעקב", היה מוכן לשעבד רצונותיו ולשנות עצמו ע"פ האמת. ולכן נכתב עליו "ה' נצב עליו", להפך מפרעה העומד על אלהיו היאור.

בשם הגר"א מובא על הפסוק בתהלים "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע", שכאשר סיפר פרעה ליוסף על חלומו, אמר לו: "הנני עומד על שפת היאור", מיד תיקנו יוסף ואמר לו "שפת לא ידעתי אשמע", לא כך חלמת, אלא ראית את עצמך עומד על היאור, כי פרעה התבייש לומר שהוא עומד על אלהותו.

*

מסופר על אחד מתלמידי רבי משה פיינשטיין ששאלו איך להנצל ממראות אסורות כשעובר ברחוב באמריקה כדי ללכת לישיבה? התפלא הרב ואמר לו, אני כל יום עובר ברחוב ולא רואה כלום ולא שומע כלום. הבין התלמיד את התשובה שלמדו רבו, שכשאדם שקוע בדברי תורה, אין מקום ליצר הרע להכנס, והוא ניצל מכל דבר רע. האדם נמצא איפה שמחשבתו נמצאת. אם הוא מחפש את הטפל הוא מוצא, אבל אם ראשו ורובו בעקר, הריהו נמצא בתוך הקדושה.

דרכי הפרד"ס אופנים בפיוט התורה	עצה טובה
<p>פסוק בזמנו</p> <p>רמזים בפסוקי הפרשה על הזמן בו נקראת הפרשה (ועיין מגילה דף ל"א ע"ב). לדוגמא: פרשת מקץ נקראת תמיד בחנוכה, ובה קוראים על חלומו של פרעה שהפרות הרזות בלעו את השמנות, וכן השבולים הצנומות בלעו את הבריאות. ורמזו בזה לחשמונאים החלשים שניצחו את היוונים הגבורים.</p>	<p>כל לומד יכול להפוך למחדש ולחוש חדוות יצירה נפלאה שאין שני לה, אם רק ירגיל את מוחו לחדש, אפילו באופן מלאכותי. לכן כדאי להקצות זמן שבו בוחרים פסוק ומנסים לחדש עליו בדרך מסוימת שחשים אליה חיבור. כך במשך הזמן החידושים יצופו ויעלו מאליהם.</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"החובה מוטלת על האב לגדל ילדיו על התורה והיראה, וכמ"ש 'והודעתם לבניך לבניך יום אשר עמדת' וגו'. ויראה אדם עצמו בזה כאילו דואג עליהם לצורך גופם וחייהם כי הלא ישתדל עליהם להאכילם ולהשקותם ולהלבישם משופרי דשופרי. וכאשר יחלו ידאג מאד לרפאותם ולא ישקוט ולא ינוח עד שיתרפאו. ואילו רוצה ללמדם איזו מלאכה ויראה שהמלמד מתרשל בתפקידו ואינו משגיח עליהם ואינו משקיע בהם ללמדם את המלאכה על בוריה, הלא ידבר ויריב עמו על שאינו נותן דעתו עליהם, או שיוליכם אצל מלמד אחר, ומדוע לא יעשה כן בלימוד התורה והיראה?!"

(מגיד חדשות" ח"ט עמ' קנ"ב)

ויבואו בני ישראל לשבור בתוך הבאים – איתא במדרש רבה (פרשה צ"א) אות ו' שהלכו לשוק של זונות לחפשו, כי אמרו אחינו יוסף יפה תואר ויפה מראה, שמא בקובה של זונות הוא. ע"ש. ונראה לרמוז בסופי התיבות "בני ישראל לשבור" שהן אותיות רל"י שהוא שם קליפת הזנות ב"מ כנודע לרמוז על האמור. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

האותיות שאלוני

הדוגמאות היפות ביותר, הן במקרים שהכתיב והקרי משלימים זה את זה, ומרמזים על הרכבה של שתי משמעויות: לדוגמא, בשופטים (ז, כא): "וירץ כל המחנה ויריעו וינוסו". כתיב ויניסו ביו"ד, לרמוז שמלבד שנסו גם הניסו אחד את חברו.

עם זאת, יש מקומות שלא רק שהקרי והכתיב אינם משלימים זה את זה אלא הם ממש הפוכים זה מזה. הדרך שמרן שליט"א מוצא להסביר זאת היא שיש כאן "משמעות כפולה" - הקרי הוא מה שאומר הדובר בפועל, ואילו הכתיב חושף את אשר הוא חושב באמת. אחת הדוגמאות הקולעות שמביא לכך מרן, משמואל ב' (טז, יח): "ויאמר חושי אל אבשלום וגו' וכל איש ישראל לו אהיה ואתו אשב", כתיב "לא אהיה" באל"ף וקרי "לו". חושי אומר לאבשלום "לו אהיה", כביכול הוא כפוף אליו, בשעה שבלבו הוא חושב "לא אהיה", כי בא בערמה ולבו עם דוד.

דוגמא נוספת למשמעות סודית הטמונה בכתיב, מצא מרן (בפירושו על הפטרת שבת וראש חודש, ישעיה סימן סו, יז) על הפסוק "המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אחת פִּתְּוֹןָהּ" (כתיב אחד וקרי אחת): "רמז על אלה מאומות העולם שמראים סימני טהרה, שאינם נושאים נשים כל ימיהם ויש להם נזירים ונזירות והולכים כאילו לטבול בנהר ובמעייין להתקדש וליטהר ועמהם נזירה אחת לניאוף, ולובשת בגדי גבר שלא יכירו בה, ודעתם לזנות אתה. וכעת הפסוק מובן כמין חומר וטעם הכתיב והקרי, שנראה אחד ובאמת היא אחת לשון נקבה. וזהו פִּתְּוֹןָהּ, שהיא ביניהם שלא יכירו בה".

עוד כיוצא בו: בעשרת הדברות שבפרשת ואתחנן מופיעה המלה "מצותי" ("לאוהבי ולשומרי מצוותי") בקרי וכתיב - כתיב "מצותו" (בלשון נסתר) וקרינן "מצותי" (בלשון מדבר בעדו). באור תורה (סיון תשנ"ד סימן ק"ג) מסביר מרן יפה שמלה זו היא הגבול המפריד בין דברות ראשונות לאחרונות, ובא לרמז שעד כאן דיבר הקב"ה בלשון מדבר בעדו, ומכאן והלאה דיבר משה רבנו עליו השלום בלשון נסתר.

תופעה מעניינת מצויה במקרא שאיננה בשום ספר בעולם: מלים רבות נכתבות באופן אחד (כתיב) ונקראות באופן אחר (קרי). יתירה מזו, ישנן מלים שאינן כתובות כלל ובכל אופן נקראות, או שהן כתובות ואינן נקראות (עייין נדרים ל"ז ע"ב).

המעניין בתופעה זו, שלמרות שבפועל אנו קוראים אחרת, אנו מתייחסים גם לכתיב כאמת, ובחומשים מקפידים להדפיס גם את הכתיב וגם את הקרי. מרן שליט"א בחומש בית נאמן (בראשית סוף ח"ב, עניינים שונים, ערך כתיב וקרי) מוכיח זאת מכך שהגמרא בעירובין (דף כ"ו ע"א) דורשת גם את הכתיב וגם את הקרי (עייין שם שדן במי שהדפיס חומש רק עם הקרי).

ובאמת יש להבין את הסיבה העומדת מאחורי תופעה זו.

בתור הסבר כללי, כותב מרן שליט"א שם שהכתיב יש בו סוד שלא הותר לגלותו והקרי הוא כפי הפשוט. דוגמא מובהקת לזה הוא מביא משם הוי"ה שנכתב ביו"ד ה"א ונקרא באל"ף דל"ת. עם זאת, מרן מביא שם כמה דוגמאות שפשט המקרא מתאים דוקא לפי הכתיב. עוד הוא מגלה שדרך התרגום לעתים קרובות לתרגם דוקא כפי הכתיב, והוא מביא לזה כעשרים דוגמאות מתרגום יונתן בנביאים וכתובים. לדוגמא, בשמואל ב' (י"ב ט') "לעשות הרע בעיניו", כתיב בעיניו וקרי בעיני, ותרגם יונתן "למעבד דביש קדמוהי" כפי הכתיב. ודרך אגב הסביר שם בהערה את הקרי "בעיני", שנתן הנביא דיבר בהתרגשות גדולה כאילו שכינה מדברת מתוך גרונו, וכמ"ש אח"כ (פסוק י') עקב כי בזיתני וגו'. ועייין בסנסן ליאיר (אסתר ג, ד).

בחידושיו של מרן שליט"א על המקרא, יש התייחסות נרחבת וייחודית למקומות שיש בהם קרי וכתיב ונסיון להסבירם. לא סיבה אחת מקיפה עומדת לשיטתו מאחורי התופעה, אלא כמה סיבות מגוונות שכל אחת מהן מתאימה למקומות כיוצא בה. נצא נא בעקבות כמה דוגמאות מייצגות ונטעם מדובשן הטוב:

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

מעבירים ממנו עול מלכות

האחים לא הבינו את הקשר בין בעייתם לתנאי שהציע הרב, אך הבטיחו בלב שלם לציית לכל הוראה. ואכן, שבועות אחדים אחרי שיחה זו, החלו להגיע פתקים כתובים בעצם כתב יד קדשו של רבי ישועה. הראשונה היתה יהודיה עניה שבאה ובידה פתק חתום על ידי רבה של תונס: "מתבקשים אתם להעניק עשרים מטר בד משי, למוסרת מכתב זה, אשר הינה אלמנה הזקוקה להשיא את בתה". הזדרזו האחים ונהגו כפי שצונו.

כמה ימים חלפו ובחנותם הגדולה הופיע בבנישנות ילד יתום, ובידו פתק שהכיל בקשת צדקה דומה, ואף הוא חתום על ידי הדוד הגדול. כך במשך כל השנה, אחת לחודש או חודשיים, קיבלו בקשה מן הרב לצדקה כזו או אחרת.

החודשים חלפו, והנה הגיע שוב יום חגם של הערבים, וה"ביי" כהרגלו פקד את שוק "אל ביי". טייל בנחת בין סמטאותיו וחיך רחב על פניו. השיב במנוד ראש מלכותי לברכות הסוחרים, סירב בנימוס למתנותיהם והתקדם לאיטו עד לפתח חנותם של האחים העשירים. הוא התכונן היטב בכדים היפים שהוצגו בחנות, ולבסוף, להפתעת הסוכבים בחר ביריעת בד זעירה בהסבירו לנוכחים כי זקוק הוא למעט בד מסוג זה בכדי להכין נרתיק לאולרו...

מיד בתום הביקור, מיהרו שני האחים הסוחרים לביתו של רבי ישועה וביקשו הסבר לשינוי שהתחולל במלך. "מן הסתם דיבר כבודו עם הביי..." הסתקרו השניים.

"לא ולא" הצהיר רבי ישועה "דעו לכם בני, שבכל פעם שביקר הביי בחנותכם, הוא נטל בדים בשווי עשירית מן הרווח שצברתם במשך השנה. מאחר שלא הפרשתם מעשר מן הרווחים עבור עניי העיר, עשה זאת הביי בביקורו השנתי בעל כורחכם.

"הפעם", המשיך הרב "חילקתם צדקה במשך כל השנה לעניים שנשלחו אליכם על ידי, וממילא נפטרם מן המס... ואולם, נראה כי חסר היה אך מעט להשלמת מעשר זה. יריעת הבד הקטנה שלקח הביי השנה, היא איפוא ההשלמה למעשר..."

השתאו האחים למשמע הגילוי המפעים. עתה הם הבינו את פשר ביקורו השנתי של הביי דוקא בחנותם, וגם הבינו את מטרת ביקורי השלוחים שהגיעו מדי פעם עם פתקים מדודם.

מנהג היה לו לביי מלך תוניסיה, בכל שנה באחד מימי "הרמדאן", לצאת מארמונו המפואר, לרדת אל העם ולבקר את נתיניו שבעיר הבירה תונס.

ממרומי מרכבתו ההדורה הרתומה לסוסים אבירים ומוקפת בשומרי ראש חסונים, היה הביי מברך את בני עמו לשלום. הללו הקיפוהו באהדה, ולא הסתירו את חיבתם והערצתם אליו.

בסיורו זה, אהב הביי לטייל בשווקים וברחובות של תונס, שם התקבל בשמחה רבה על ידי הסוחרים. לקראת ביקור זה, היו סוחרים השוק מקשטים ומייפים את חנויותיהם, ומציגים בפני מלכם את סחורתם המשובחת ביותר: בשמים, בדים, יריעות משי, וכל אשר הצליחו להשיג בזכות שלטונו היציב והשליו.

עם הגיעו לכניסת השוק, נהג הביי לרדת ממרכבתו, וכשהוא מכותר בשומרי ראשו, מטייל היה רגלי בין סמטאות השוק הגדול. הסוחרים היו נדחקים ומזמינים ברוחב לב את הביי לבקר בחנויותיהם, ומציעים לו שפע מתנות ודורונות. אך הביי מסתפק היה ברצון הטוב אשר גילו כלפיו נתיניו, מודה להם על נדיבותם וממשיך בדרכו.

אלא שהתנהגותו האצילית של הביי, היתה משתנה בחדות בעת שהיה מגיע לשוק "אל ביי", הוא שוק הבדים המפורסם של תונס. בכל שנה באופן קבע, היתה פמלייתו נעצרת סמוך לחנותם הענקית של שני אחים יהודים, חנות אשר היתה מפורסמת בכל תונס כחנות הבדים המובחרת ביותר. נכנס היה הביי ובוחר לעצמו מן המיטב: אריגי קטיפה, יריעות משי, סדינים עדינים ועוד. מכל הבא ליד, נטל לעצמו במתנה ללא כל תמורה.

ראו שני האחים בעלי החנות שצרתם צרה, והחליטו לנסות לעשות לדבר סוף. השניים היו אחייניו של הגאון המופלא רבי ישועה בסיס זצ"ל (שהשבוע יום הילולתו) שהיה מקורב למלכות. נכנסו איפוא לקודש פנימה וסחו בפני דודם הקדוש את צרתם, אולי ירמוז משהו למלך בענין...

הקשיב רבי ישועה לדברי אחייניו והשיבם תשובה מפתיעה: "לדבר על כך עם הביי, מבינים אתם שלא שייך... אך יש לי דרך למנוע את הטרף שטורף הביי מסחורתכם, גם מבלי לדבר עמו על כך. וזאת בתנאי שתבטיחו לי שכל בקשה שאשגר מעתה אל חנותכם, כבד תכבדוה ללא עוררין".

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(פתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: עשרה בטבת שחל בערב שבת, שנושאים כפים במנחה, ונמצא בבית הכנסת כהן שכבר קיבל על עצמו תוספת שבת, האם יכול לישא כפיו?
תשובה: נראה שלא.

שאלה: כהן ספרדי שמתפלל מנחה גדולה של תענית בבית כנסת אשכנזי שבו נוהגים לפי פסק החזון איש (חלק אורח חיים סימן כ') שמברכים ברכת כהנים גם במנחה גדולה של תענית, איך צריך לנהוג – לברך ברכת כהנים או לצאת?
תשובה: לברך.

שאלה: מהיכן למד הרמב"ם שאין החכמים הבאים אחרי זמן חתימת התלמוד רשאים לחדש הלכות (כמו שכתב בהקדמתו למשנה תורה)?
תשובה: כך תקנו הגאונים מזמן חתימת התלמוד, וכמו שאמרו בבבא מציעא (דף פ"ו ע"א): רב אשי ורבינא סוף הוראה, וסימניך "אבינה לאחריהם".

שאלה: רציתי לדעת דעת תורה לגבי ספריה של גברת נחמה ליבוביץ?
תשובה: היא בסדר. וכן שמעתי בשם הגר"ע יוסף זצ"ל. רק אחיה (פרופסור ישעיהו ליבוביץ) יש לו דעות מסוכנות.

שאלה: האם אפשר לתת לילד לפני בר-מצוה לפתוח ההיכל בהוצאת ספר תורה?
תשובה: לא מקובל לתת לילד, אולי מפני שאין זה כבוד לספר תורה.

שאלה: אשה שילדה לפני שלשה חדשים וטרם בירכה ברכת "הגומל", האם יכולה עדיין לברך?
תשובה: יכולה לברך, וטוב לעשות מסיבה משפחתית בבית, ותברך בפני עשרה.

שאלה: האם בפתיחת ההיכל של החגים אפשר להתפלל את התפלות שתיקן בעל "חמדת ימים"?
תשובה: אפשר להתפלל בלי שום פקפוק, והרב חיד"א היה אומר אותם (עיין מורה באצבע סי' קצ"א). ראה ספר "תעלומת ספר" מאת אברהם יערי.

שאלה: האם כדאי לקבוע לימוד בספר "תניא"?
תשובה: טוב לקבוע לא יותר מחצי שעה ביום. אני למדתי אותו שלש פעמים.

שאלה: באחת מהדרשות אמר כת"ר שליט"א שעדיף לא ללמוד בספר "ליקוטי מוהר"ן" עד אחרי החתונה, ורציתי לדעת מה הסיבה?
תשובה: כי הרבה השתגעו מזה, וביחוד המתבודדים בהרים ובגבעות בחצות הלילה וצועקים נח נחמ נחמן וכו' ובאים לידי סכנת נפשות. אפשר ללמוד ספר המדות, השתפכות הנפש ועוד. רק שלא תתרחק הרבה ולא תשומם (כמ"ש הרמב"ם בהלכות דעות).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לרפואת דורון בן שרה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל